

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање		BOSNA I HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje
--	---	--

**ЗАЈЕДНИЧКО ЈЕЗГРО НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ЗА
 ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ПОДРУЧЈЕ
 ДЕФИНИСАНО НА ИСХОДИМА УЧЕЊА**

ЗНПП за физичко и здравствено подручје дефинисано на исходима учења

Водитељ пројекта:

Др наука Марија Налетилић

Консултант:

Др наука Ријад Новаковић

Пројектни тим:

Маја Стојкић, директор Агенције за предшколско, основно и средње образовање
Марија Налетилић, водитељ пројекта, шеф Одјељења за Заједничко језгро наставних планова и програма

Даница Васиљ, замјеник водитеља, стручни савјетник за разредну наставу

Превод с енглескога језика:

Свјетлана Бјелић, преводилац/извршни асистент

Радна група:

Др наука Марија Налетилић, Стојан Љоље, Даница Васиљ, мр наука Андреја Пехар, Енеса Бешић, Горан Продановић, Дражен Михајловић, Аднан Џумхур, Јосип Трбара, Викало Реуф, Рамиз Нуркић, Илијана Видовић, Миро Јурич, Самир Хаљета, Ивана Џидић, Емир Шалдић, Нусрета Парганлија, Медира Чулум и Јасминка Бебић.

Пројекат остварен уз подршку Јапанске агенције за међународну сарадњу (JICA) у БиХ

Напомена

Изрази који су написани само у једном граматичком роду односе се подједнако на женски и мушки род.

САДРЖАЈ:

Увод	4
Заједничко језгро наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисано на исходима учења	7
Табеларни приказ – Области, компоненте и исходи учења за физичко и здравствено подручје у БиХ	13
Схематски приказ области и компоненти	14
Кључне компетенције – прожимајуће теме за физичко и здравствено подручје у БиХ	15
Литература	18

УВОД

Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО) израдила је *Заједничко језгро наставних планова и програма (ЗЈНПП) за физичко и здравствено подручје дефинисано на исходима учења*.

Заједничко језгро наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисано на исходима учења урађено је по већ утврђеној методологији развоја *Заједничког језгра наставних планова и програма*, односно дефинисане су области које се састоје од компоненти, а за сваку компоненту дефинисани су исходи учења¹, те су за сваки исход учења дефинисани индикатори уважавајући притом специфичности физичког и здравственог подручја. Индикатори су дефинисани у складу са развојном узрасту дјетета на крају предшколског васпитања и образовања (узраст од 5 до 6 година), ученика на крају трећег разреда (узраст од 8 до 9 година), на крају шестог разреда (узраст од 11 до 12 година), на крају деветогодишњег васпитања и образовања (узраст од 14 до 15 година) и на крају средњошколског васпитања и образовања (узраст од 18 до 19 година). У периоду од септембра до новембра 2017. године реализован је процес израде овога документа, а у децембру 2017. године завршени су округли столови на којима су васпитачи, учитељи, наставници и професори директно укључени у васпитно-образовни процес имали увид у *Заједничко језгро наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје* и прилику да дају коментаре, након чега је урађена ревизија документа како би се израдила коначна верзија.

Полазиште при изради *Заједничког језгра наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисаног на исходима учења* јест *Идентификација кључних компетенција и животних вјештина у БиХ (2011)* те резултати анализе важећих НПП-а у БиХ, Црној Гори, Хрватској, Великој Британији, Новом Зеланду, Аустралији, Канади, САД-у, Ирској и Јапану.

У дефинисању *Заједничког језгра наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисаног на исходима учења* учествовали су представници педагошких завода, Завода за школство Мостар, васпитачи, учитељи, наставници, средњошколски професори, универзитетски професори и стручни савјетници Агенције за предшколско, основно и средње образовање.

При дефинисању мјерљивих, конкретних и јасних исхода учења и индикатора², радна је група користила активне глаголе у презенту на основу ревидиране Блумове таксономије којима се изражавају знање, вјештине и ставови, односно компетенције важне за живот у 21. вијеку.

Основа учења физичког и здравственог подручја су:

- физичко вјежбање и
- здрав начин живота.

Концептуалност физичког и здравственог васпитно-образовног подручја се базира на човјеку као кинезиолошком моделу који подразумијева добро здравље, хармоничан развој и одржавање свих особина и способности, те стицања теоретских и моторичких знања неопходних за ефикасан живот и рад у савременом друштву. Складан развој дјеце и омладине и њихових антрополошких обиљежја је један од темеља физичког и здравственог подручја.

Здравље и нормалан биопсихосоцијални раст и развој основни су предуслови за животне, радне, стваралачке и културне човјекове активности.

Складан развој моторичких, функционалних и морфолошких обиљежја утиче на цјелокупно човјеково здравље, тј. на економичан и функционалан рад свих органа и органских система што је превенција појава многих болести чији се узрок може повезати са хипокинезијским начином живота (смањеним кретањем) и одређеним професионалним радним обољењима.

¹ Видјети у прилогу 1. *Области, компоненте и исходи учења и прилог 1.1. Схема области и компоненте.*

² Бројеви дефинисаних исхода у овоме документу прате индикатори под истим бројем, али за различит узраст.

Вриједности физичког и здравственог подручја

Биолошке вриједности физичког и здравственог подручја испољавају се у одржавању равнотеже између појединих органа и организама, те равнотеже између организма и околине. Те вриједности имају све већу улогу у савременом раду и животу чија је карактеристика све више технике а све мање активности. Моторичка активност као надражај у тим условима служи за одржавање биолошке основе човјека. Научно је доказано да биолошку равнотежу организма, осим низа осталих чинилаца, заправо условљава мишићна активност. Физичка активност активира локомоторни систем пресудан за трансформацију енергије која је пријеко потребна за активност свих ћелија у организму, те се може третирати као одредница за складан развој свих човјекових особина.

Здравствена вриједност физичког и здравственог подручја огледа се у могућем и потребном утицају физичког вјежбања не само на очувању и унапређивање здравља човјека, него и на складан развој свих његових антрополошких особина. Наиме, савремено схватање здравља одбацило је конзервативну дефиницију здравственог статуса који се процјењивао само на основу патолошких аберација структуре или функције појединих органских система, па је здравље дефинисано као стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само као одсутност болести и изнемоглости. Према томе, све димензије антрополошког статуса, у ширем смислу димензије здравственог статуса, те утицај на њихов развој заправо значи верификацију свих вриједности васпитно-образовних поступака који се примјењују у овом васпитно-образовном подручју.

Економске вриједности физичког и здравственог подручја испољавају се у могућности његовог утицаја на повећавање људских способности. Будући да се са повећањем опште способности организма човјека повећава и његова способност за рад, треба претпоставити да људи са повећаним радним способностима могу и постићи боље резултате у својој дјелатности. И обрнуто, смањена општа способност организма човјека, а на тај начин и способност његових органских система, не значи болест у ужем смислу, али може бити озбиљна сметња здрављу, а сходно томе и узрок његових смањених радних способности.

Културне вриједности физичког и здравственог подручја не произилазе само из чињенице што оне ученицима омогућавају стицање информација о чувању и унапређивању здравља појединца и здравља околине, већ и што их оспособљава да прате и предузимају мјере за развијање и побољшавање особина, способности, знања и достигнућа. Та им култура пружа и могућност стицања и теоријских информација о употреби природних фактора (сунце, ваздух, вода), потреби чувања природе, корисности свакодневног вјежбања, који су за савременог човјека један од основних услова за квалитетни живот, за квалитетнију културу живљења.

Педагошке вриједности физичког и здравственог подручја огледају се у могућем и потребном утицају физичког вјежбања на развој низа особина, васпитне ефекте рада, те на социјализацију личности уопште. Другим ријечима, педагошка вриједност физичког и здравственог васпитања проистиче из сазнања којима је не само могуће, него и потребно изабраним физичким активностима утицати на цјелокупну личност ученика, а посебно на оне димензије личности за које се претпоставља или зна да се уз помоћ организацијских облика рада и садржаја којима располаже то васпитно-образовно подручје може дјеловати успјешније него путем других васпитно-образовних подручја.

Такође, укључене су кључне компетенције као што су самоиницијатива и подuzетничка компетенција, креативно-продуктивна компетенција, информатичка писменост (информацијска, медијска, технолошка), социјална и грађанска компетенција, учити како се учи и физичка и здравствена компетенција. Наведене кључне компетенције укључене су у овај документ као теме које се у физичком и здравственом подручју прожимају са дефинисаним индикаторима.³

³ Видјети у прилогу 2. Кључне компетенције – прожимајуће теме за физичко и здравствено подручје.

Циљ *Заједничког језгра наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисаног на исходима учења* је оспособити ученике за чување и унапређивање сопственог здравља и здравља околине - да ученик задовољи потребу за кретањем и ствара навику свакодневног вјежбања и здравог начина живота користећи се физичким вјежбањем, природним и другим факторима; да ученик кроз физичко и здравствено подручје стекне теоретско–моторичка знања и достигнућа која су потребна за рационално спровођење слободног времена кроз активан одмор.

Посебан циљ физичког и здравственог подручја односи се на слободно и стваралачко изражавање у свим облицима физичког и здравственог васпитања, првенствено у оним које доприносе хуманизацији и социјализацији личности. Такође, кроз ово подручје ученик се треба оспособити за самоконтролу и самооцјењивање у сврху праћења ефеката свога рада и напретка.

Заједничко језгро наставних планова и програма за физичко и здравствено подручје дефинисано на исходима учења

ОБЛАСТ:		1. Физичко вјежбање		
Компонента:		1. Антрополошка обиљежја		
Исходи учења:				
1. Анализира властита антрополошка обиљежја.				
2. Процјењује добијене резултате тестирања антрополошких обиљежја.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Примјењује природне облике кретања за развој функционалних и моторичких способности.	1.а. Упоређује добијене резултате на иницијалном и финалном мјерењу.	1.а. Прати резултате тестирања кроз лични картон ученика.	1.а. Анализира и представља своја антрополошка обиљежја у складу са индивидуалним могућностима употребом ИКТ-а (информатичко – комуникацијска технологије).	1.а. Израђује план спровођења физичког вјежбања у циљу развоја функционалних и моторичких способности употребом ИКТ-а. 1.б. Анализира самостално свој индекс тјелесне масе употребом ИКТ-а.
2.а. Именује и упоређује антропометријска обиљежја (величина и облик). 2.б. Примјењује задате активности тестирањем антрополошких обиљежја у складу са властитим могућностима уз подстицај и подршку.	2.а. Препознаје значај праћења антропометријских карактеристика (висина и тежина). 2.б. Утврђује тежину и висину тијела у складу са општим индикаторима раста и развоја.	2.а. Препознаје значај праћења моторичких способности.	2.а. Објашњава значај праћења функционалних способности.	2.а. Анализира резултате праћења антрополошких обиљежја. 2.б. Процјењује властита антрополошка обиљежја.

ОБЛАСТ:		1. Физичко вјежбање		
Компонента:		2. Теоретско-моторичка знања и достигнућа		
Исходи учења: 1. Примјењује теоретско-моторичка знања и достигнућа из подручја спорта у складу са властитим могућностима. 2. Утврђује основне законитости на подручју оптерећења у физичком вјежбању (режим рада и одмора). 3. Користи наставна средства, опрему и простор за физичко вјежбање на примјерен начин.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Примјењује биотичка моторичка знања на ефикасан начин у свакодневним активностима. 1.б. Препознаје основна правила елементарних игара уз подстицај и подршку.	1.а. Примјењује теоретско-моторичка знања с доминирањем координације, брзине реакције, реакције на звучне и видне подражаје кроз игру. 1.б. Разликује основна теоретска знања из спорта.	1.а. Користи основна теоријско–моторичка знања из појединих спортских активности. 1.б. Описује основна теоретска знања из историје спорта.	1.а. Учествоује у спортским активностима примјењујући и поштујући правила. 1.б. Анализира ток спортског догађаја. 1.в. Објашњава основна теоријска знања из историје спорта.	1.а. Вјежба самостално у складу са властитим могућностима. 1.б. Даје критички осврт на спортске догађаје.
2.а. Показује развијену навику за правилну смјену рада и одмора.	2.а. Препознаје оптерећење код физичког вјежбања на основу спољних индикатора и користи активни одмор.	2.а. Уочава повезаност физичког вјежбања и оптерећења на основу спољних индикатора и фреквенције срца.	2.а. Користи режим оптерећења у физичком вјежбању у складу са властитим могућностима на основу фреквенције срца.	2.а. Усклађује зоне оптерећења у физичком вјежбању у складу са властитим могућностима на основу фреквенције срца.
3.а. Препознаје и користи наставна средства, опрему и простор за игру уз подстицај и подршку.	3.а. Користи наставна средства, опрему и простор за игру.	3.а. Разликује и користи наставна средства, опрему и простор за спортске активности.	3.а. Користи самостално наставна средства, опрему и простор да би развио психомоторних и функционалних способности.	3.а. Прилагођава самостално наставна средства и помагала према утицају на развој психомоторних и функционалних способности.

ОБЛАСТ:		2. Здрав начин живота		
Компонента:		1. Активан живот		
Исходи учења:				
1. Процјењује важност редовног физичког вјежбања за очување и унапређење здравља.				
2. Примјењује физичко вјежбање у свакодневном животу у складу са биолошким потребама човјека.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Препознаје да је покрет тијела користан за лично здравље уз подстицај и подршку. 1.б. Препознаје правилно држање тијела.	1.а. Описује значај физичког вјежбања и боравка у природи за правилан раст, развој и отпорност организма. 1.б. Разликује правилно од неправилног држања тијела.	1.а. Спроводи редовно физичко вјежбање и борави у природи како би утицао на правилан раст и развој организма. 1.б. Контролише положаје тијела у свакодневном животу као услов за спречавање деформитета (самокорекција).	1.а. Користи стечене навике за свакодневну физичку активност. 1.б. Примјењује и побољшава правилно држање тијела као услов за спречавање деформитета.	1.а. Користи и усавршава моторичка знања и примјењује их у спортским и рекреативним активностима.
2.а. Користи физичко вјежбање у циљу развоја биотичких моторичких знања.	2.а. Користи физичко вјежбање у циљу развоја функционалних и моторичких способности.	2.а. Објашњава значај физичког вјежбања у циљу очувања здравља.	2.а. Вреднује утицај спортско рекреативних активности на развој функционалних и моторичких способности.	2.а. Користи теоретско-моторичка знања за физичко вјежбање у свакодневном животу.

Компонента:		2. Прехрамбене и хигијенске навике		
Исходи учења: 1.Примјењује знања о значају редовног и правилног одржавања личне хигијене и заштите животне средине. 2.Придржава се принципа правилне и редовне исхране. 3.Препознаје утицај штетних материја на развој болести зависности.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Познаје и придржава се правила личне уредности и чистоће уз подршку и подстицај. 1.б. Одржава хигијену радног простора у сврху унапређења здравља уз подршку и подстицај васпитача.	1.а. Употребљава стечена знања о редовном и правилном одржавању личне хигијене и заштите животне средине. 1.б. Употребљава стечена знања о редовном и правилном одржавању хигијене околине (радни простор).	1.а. Расправља о важности редовног и правилног одржавања личне хигијене. 1.б. Расправља о важности редовног и правилног очувања и заштите животне средине. 1.в. Спроводи активности значајне за одржавање хигијене у свакодневном животу.	1.а. Анализира утицај радног простора на здравље и могући развој болести. 1.б. Учествоје у активностима значајним за очување животне средине.	1.а. Планира и проводи активности значајне за одржавање личне хигијене у свакодневном животу. 1.б. Планира и организује активности значајне за заштиту и очување животне средине. 1.в. Спроводи активности значајне за заштиту и очување животне средине.
2.а. Именује основе принципеправилне исхране и прехрамбених навика.	2.а. Препознаје основне принципе правилне исхране и њен утицај на здравље.	2.а. Објашњава намјену намирница и њихов значај у исхрани.	2.а. Употребљава знања о здравом начину исхране с циљем очувања и унапређења здравља и развоја.	2.а. Планира и спроводи режим здраве исхране у складу са индивидуалним потребама.
3.а. Именује материје које штетно дјелују на организам уз подстицај и подршку.	3.а. Именује и разликује штетне материје и њихов утицај на настанак и развој болести.	3.а. Објашњава утицај штетних материја на здравље човјека.	3.а. Расправља о дјеловању штетних материја на здравље човјека.	3.а. Истражује и представља резултате активности у сврху превенције зависности употребом ИКТ-а.

Компонента:		3. Међуљудски односи и толеранција		
Исходи учења:				
1. Изграђује свијест о одговорном понашању према себи и другима у раду и учењу.				
2. Примјењује самоконтролу и самопроцјену ради праћења, вредновања и унапређивања свога рада, те властитог раста и развоја.				
3. Користи социјалне вјештине за, рјешавање проблема, суочавање са конкуренцијом и промјенама у међуљудским односима.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Показује припадност групи и радо се укључује у активности. 1.б. Препознаје међусобне разлике и показује пријатељство према другима.	1.а. Ствара пријатељства и особине које могу утицати на пријатељство. 1.б. Сарађује са вршњацима током вјежбања и игре уз подстицај и подршку.	1.а. Уважава међусобну сарадњу у раду и учењу. 1.б. Одговорно се понаша према себи и другима.	1.а. Аргументује важност и потребу привржености, повјерења и поштовања у међуљудским односима. 1.б. Испољава одговорност у односима према другим људима.	1.а. Развија смисао за такмичење уз поштовање правила игре и такмичења. 1.б. Доноси одлуке за поступке који штите однос према себи и другима.
2.а. Примјењује правила игре при учествовању у различитим заједничким активностима уз подстицај и подршку.	2.а. Развија самоконтролу уважавајући сличности и разлике међу вршњацима.	2.а. Објашњава како позитивни спортски узори утичу на њихов лични развој самоконтроле.	2.а. Анализира значај самоконтроле и самопроцјене у међуљудским односима у различитим ситуацијама.	2.а. Показује самоконтролу прихватајући крајњи резултат у спортским активностима на достојанствен начин.
3.а. Проналази начине рјешавања проблема који се појављују у заједничким физичким активностима уз подстицај и подршку.	3.а. Расправља о начинима рјешавања проблема у свакодневним животним ситуацијама	3.а. Препознаје грешке и осуђује непримјерена понашања у свакодневним животним ситуацијама.	3.а. Користи прихватљиве обрасце понашања у превазилажењу различитих ситуација у међуљудским односима.	3.а. Користи социјалне вјештине за сарадњу у физичком вјежбању и ненасилном рјешавању конфликта у међуљудским односима.

Компонента:		4. Заштита и безбједност		
Исходи учења:				
1. Користи мјере безбједности и заштите себе и других током физичког вјежбања.				
2. Прилагођава начине пружања прве помоћи у хитним ситуацијама себи и другима.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Поштује лични простор другог дјетета приликом физичког вјежбања уз подстицај и подршку.	1.а. Посједује основна знања за заштиту и безбједност током физичког вјежбања.	1.а. Посједује основна знања о сложеним методичко-организациским облицима рада. 1.б. Препознаје потребу за вршњачком помоћи и подршком у раду у процесу физичког вјежбања.	1.а. Користи теоретско - моторичка знања за заштиту и безбједност у циљу самопомоћи и вршњачке помоћи и подршке.	1.а. Демонстрира одређене вјежбе у циљу вршњачке помоћи и подршке. 1.б. Истражује мјере различитих начина заштите и безбједности у организованим облицима рада.
2.а. Препознаје хитну ситуацију и тражи помоћ.	2.а. Описује различита средства за пружање прве помоћи и различите хитне ситуације.	2.а. Објашњава различите начине пружања прве помоћи.	2.а. Демонстрира прву помоћ уз подршку наставника.	2.а. Демонстрира само-стално прву помоћ.

1. Области, компоненте и исходи учења за физичко и здравствено подручје у БиХ

ОБЛАСТ 1: Физичко вјежбање
Исходи учења
Компонента 1: Антрополошка обиљежја
1. Анализира властита антрополошка обиљежја. 2. Процјењује добијене резултате тестирања антрополошких обиљежја.
Компонента 2: Теоретско-моторичка знања и достигнућа
1. Примјењује теоретско-моторичка знања и достигнућа из подручја спорта у складу са властитим могућностима. 2. Утврђује основне законитости на подручју оптерећења у физичком вјежбању (режим рада и одмора). 3. Користи наставна средства, опрему и простор за физичко вјежбање на примјерен начин.
ОБЛАСТ 2: Здрав начин живота
Исходи учења
Компонента 1. Активан живот
1. Процјењује важност редовног физичког вјежбања за очување и унапређење здравља. 2. Примјењује физичко вјежбање у свакодневном животу у складу са биолошким потребама човјека.
Компонента 2. Прехрамбене и хигијенске навике
1. Примјењује знања о значају редовног и правилног одржавања личне хигијене и заштите животне средине. 2. Придржава се принципа правилне и редовне исхране. 3. Препознаје утицај штетних материја на развој болести зависности.
Компонента 3. Међуљудски односи и толеранција
1. Изграђује свијест о одговорном понашању према себи и другима у раду и учењу. 2. Примјењује самоконтролу и самопроцјену ради праћења, вредновања и унапређивања свога рада, те властитог раста и развоја. 3. Користи социјалне вјештине за рјешавање проблема, суочавање са конкуренцијом, и промјенама у међуљудским односима.
Компонента 4. Заштита и безбједност
1. Користи мјере заштите и безбједности себе и других током физичког вјежбања. 2. Прилагођава начине пружања прве помоћи у хитним ситуацијама себи и другима.

1.1 Схематски приказ области и компоненти за физичко и здравствено подручје

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ – ПРОЖИМАЈУЋЕ ТЕМЕ ЗА ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ПОДРУЧЈЕ

Кључна компетенција	Прожимајући индикатори
Компетенција у науци и технологији	- Способност разумијевања и примјене (декодирање, тумачење и разликовање) разних врста приказивања математичких елемената, феномена и ситуација, одабир и замјена начина приказивања, ако и када је то потребно; - Способност и спремност да се употребе знања и методологија да би се објаснила природа. Компетенција у технологији се тумачи као примјена знања да би се промијенило природно окружење у складу са људским потребама; - Разумијевање односа између технологије и других подручја: научни напредак (нпр. у медицини), друштву (вриједности, морална питања), култури (нпр. мултимедији), или окружењу (загађеност, одрживи развој); - Спремност стицања знања из природних наука и интерес за науку, те научну и технолошку каријеру.
Информатичка писменост (информацијска, медијска, технолошка)	- Критичко коришћење информацијско-комуникацијске технологије за добивање, вредновање и похрањивање информација, за продукцију, представљање и размјену информација и за учешће у виртуелним друштвеним мрежама; - Свијест о разликама између реалног и виртуелног свијета; - Употреба технологије у сврху развоја креативности, иновативности и укључивања у друштво, коришћење технологије за подршку критичком начину размишљања; - Поштовање приватности код коришћења друштвених мрежа, поштивање етичких начела, препознавање поузданости и ваљаности придобијених информација, употреба мрежа за ширење хоризонта.
Учити како се учи	- Развијање одговорности за властито учење, самопроцјена и дефинисање властитих циљева учења: - развијање свијести о властитим могућностима и о властитим јаким и slabим странама, стиливима учења, интелигенцијама као и способности идентификовања сопствених потреба ради примјене сопствених стратегија и процедура у процесу учења; - Развијање способности поправљања, побољшавања (саморегулација): - претпланирање, извршење, контрола, корекција различитих облика комуникативних активности (рецепције, интеракције, продукције, медијације); - Употреба различитих метода и стратегија учења: - познавање и свјесно коришћење различитих стратегија учења; - омогућавање ученику да стекне способност откривања свог најуспешнијег и најбржег начина за учење, да одабере различите могућности и да најбоље примијени у пракси; - развијање критичког става до тога што ученик у школи учи и до властитог процеса учења; - способност организације и уређивање властитог учења,

	развијање упорности; развијање самомотивације, самопоуздања, потребе за континуираним учењем.
Социјална и грађанска компетенција	- Препознавање властитих емоција, занимање за и поштовање других култура; - Разумијевање властитог народног идентитета и себе као припадника одређене заједнице и у интеракцији са културним идентитетом Европе и остатка свијета; - Свијест о европском и свјетском културном наслеђу и о културној и језичкој разноврсности свијета; - Познавање лингвистичких и културних посебности друштава и заједница у којим се говори одређени страни језик; - Развијање свјесности и разумијевања социокултурних и међукултурних правила и норми употребе страног језика, и развијање одговарајућих стратегија за комуникацију, интерпретацију и коришћење порука у складу са овим правилима и нормама (социолингвистичка компетенција): - уважавање карактеристичних црта друштвених односа (поздрави, начин обраћања), - уважавање правила лијепог понашања (изразити захвалност, наклоност, подијелити бригу, радост, итд.), - уважавање разлика у језичким регистрима (нивои формализма), - способност препознавања дијалекта и акцента кроз лексичке, граматичке, фонолошке, гласовне, паралингвистичке (нпр. говор тијела) елементе, - конструктивно комуницирање и поштовање у друштвеним ситуацијама, квалитетна међуособна комуникација.
Самоиницијатива и подузетничка компетенција	- Управља пројектима; - Препознавање властитих јаких и слабих страна; - Рад у тимовима на кооперативан и флексибилан начин; - Конструктивно сарађивање у активностима и употреба вјештина групног рада; - Управљање ризиком и развијање свијести о одговорности.
Креативно-продуктивна компетенција	- Развијање комплексног мишљења: - сажимање, генерализовање, подршка употреби виших когнитивних способности, као што су анализа, синтеза, вредновање, употреба критичког мишљења (разликовање између чињеница и мишљења, аргументовање теза), - употреба логичног структурисања и низања аргумената; - Развијање креативности и потребе за израживање, те осјећај за естетске вриједности: - производња и повезивање различитих идеја, производња претпоставки и различитих производа; - Развијање отворености различитог културног изражавања и припремљености за развијање властите креативности и

	способности изражаваања: ✍ способност толерисања супротних идеја, ✍ доношење закључака независно, ✍ развијање позитивног става и спремности за релативизовање сопственог становишта и система вриједности, развијање спремности за одступање у односу на устаљена понашања према другим културама; • Подршка радозналости, жељи за новим знањима: ✍ омогућавање изражаваања властитих мисли, идеја, емоција, ✍ развијање способности посматрања, учествовања и интегрисања нових искустава и спремности за мијењање претходних.
Физичко-здравствена компетенција	• Физичко-здравствене компетенције подразумевају прихватање и промовисање здравих стилова понашања, адекватних прехранбених навика и физичких активности које омогућавају појединцу квалитетан и здрав живот. У крајњем циљу се односе на формирање позитивне слике о себи, способност да се себи омогући здрав живот и да се у властитом окружењу промовише здрав живот.

Литература:

1. Енциклопедија физичке културе, Југославенски лексикографски завод, 1975. и 1977.
2. Findak, V., Metodika tjelesne i zdravstvene kulture, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
3. Hadžikadunić, M. – Mađarević, M., Metodika nastave tjelesnog odgoja, Zenica, 2004.
4. Mikić, B., Psihomotorika, Univerzitet u Tuzli, Tuzla, 2000.
5. Neljak, B., Kineziološka metodika u osnovnom i srednjem školstvu, Gopal, Zagreb, 2013.
6. Neljak, B., Opća kineziološka metodika, Gopal, Zagreb, 2013.
7. Najšteter, Đ., Kineziološka didaktika, Federalno ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Sarajevo, 1997.
8. Ayers, F. S., Sariscsany, J. M., Fizičko vaspitanje za celoživotnu formu. Data status. 2013.
9. Програм предшколског васпитања и образовања, Спасојевић, П., Прибишев Белеслин, Т., Николић С. Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007.
10. Nastavni plan i program na hrvatskome jeziku za devetogodišnje osnovne škole u Bosni i Hercegovini za Kanton Središnja Bosna. Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa Kantona Središnja Bosna. 2008. <http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpćiDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskom%20jeziku%20za%20devetogodisnje%20osnovne%20skole%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf>
11. Наставни план и програм за гимназију, Републички педагошки завод Републике Српске. 2012. <https://www.rpz-rs.org/224/Za/gimnaziju#.Wl8ytPtzIdV>
12. Nastavni plan i program (od VI do IX razreda devetogodišnje osnovne škole) za škole koje realiziraju nastavu na bosanskom jeziku. Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK. 2014. [http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpćiDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20\(od%20VI%20do%20IX%20razreda%20devetogodisnje%20osnovne%20skole\)%20za%20skole%20koje%20realiziraju%20nastavu%20na%20bosanskom%20jeziku.pdf](http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpćiDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20(od%20VI%20do%20IX%20razreda%20devetogodisnje%20osnovne%20skole)%20za%20skole%20koje%20realiziraju%20nastavu%20na%20bosanskom%20jeziku.pdf)
13. Revidirani nastavni planovi i programi za devetogodišnju osnovnu školu. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. 2016. <http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/revidirani-nastavni-planovi-i-programi-za-devetogodisnju-osnovnu-skolu>
14. Revidirani nastavni programi za Gimnazije. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. 2016. <http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/revidirani-nastavni-programi-za-gimnazije>
15. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. 2011. http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
16. Physical Education and Sport at School in Europe. Eurydice Report. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2013. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf
17. The New Zealand Curriculum. <http://nzcurriculum.tki.org.nz>
18. SHAPE America – Society of Health and Physical Educators. <https://www.shapeamerica.org>
19. International Student. <https://www.internationalstudent.com/study-health-and-physical-education/>
20. The Canadian Physical Education Association. <http://www.phecanada.ca>
21. Standards and Practice for K-12 PHE in Japan. Takashi Nakai, Michael W. Metzler. Standards and Practice in Asian PHE. JOPERD. Vol. 76 No. 7. 2005. <http://etc.usf.edu/flstandards/pe/pe%20in%20japan.pdf>
22. Australian Curriculum, ACARA. <https://www.australiancurriculum.edu.au>
23. National curriculum in England. <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-physical-education-programmes-of-study>

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Издавач:

Агенција за предшколско, основно и средње образовање

За издавача:

Маја Стојкић, директор Агенције за предшколско, основно и средње образовање

Лектура:

Босиљка Спремо

ДТП:

АПОСО

